

Sadik Idrizi Alabak

GUMNO

-

Prizren, 2019

Izdavaç
UTILIS - Prizren

Recenzenti
Namik DOKLE
Mustafa BALE

Lektura i korektura
Autor

Tehniçki urednik
Amir JAKUPI

Shtampa

PRASHINA

Posle tebe

vo Gora parosana
zime umorene trajet
i teshko se vleçet
snegoji vovneste
pokrivaet
nasha sramota

proleq nema nijet
niti lice
da se nasmije
godine prazne sebe jadet
i faqaje pajaçina

posle tebe
sve ubaine zaginujet
rados i smijenje
navek iskarane

posle tebe
i vreme Sajbijino
bega od nas

Penellopa

vo sokak moj
zima noge oprella
vreme bargjavo
sosve iskalaveno
dim i pepef bes boja

sve pojqe
so zemna Sajbijina
muhabet praim
od godina du drugata
megju nas shume povisoke

od Jug
ubaine i lugji begaet
strah me faqa
da ti se radujem
i precekam ka nekoga

sve pocesto
um me nosi
na Itaka

so kakof merak
dvaeset godine dllëge
Penellopa
çuva llaf daden
i namno çeka
Odiseja

Shemshije resteliçke

shetaje
shemshije
sharene
resteliçke
po ridoji snek
i klobuci od mëgla
proleq sopnat pod Gashqen

negde Poreka
dejke
samoville nasmijane
so pesna
nikoga dopuana
pitomet derina

sve ubaine dunske
vo nekolko denja
sobrane
voda od Gurel
i gllas nejzin mek
vo dusha zakuane

shetaje
shemshije
sharene
kroz mahalle
i sokaci resteliçke

Shemshije - çader/çador

Prashina

çudno ka ti pishujem
ishte poçudno
knjiga tvua ka stigina
sve je take nezasaj
vo zhivoti nashe

debella prashina
sve za utre arnishala
po sebe vleçeme
tuari senke tugje
godine zat nas
cërfci fatile

ti na Sever sama
ja vamo na Jug
bes nikogo
megju nas vreme prazno
i nebo kadabok visoko

samo
bolke vekueçne

so denj pogoleme
se shtekaje
na pishanica nasha

A imash vreme

a imash vreme
da izbegash ot Ovaja dunja
i zvezde treperave sretesh

a imash vreme
da se preselish vo son
i sevnesht dollu na Jug

a imash vreme
jen tar da bidesht sama
i izmamish daleçina

a imash vreme
vo nebo da zaginesht
i najdesht nasha Kërnetica

a imash vreme
zima ka qe se izhulavi
so përvî petli
da stanesh
i sabah

so mene doçekash

zasaj

a imash vreme...

Kërnetica - zvezda Denica

Ne hitaj

ne hitaj
zar ne vigjish
i jesen
poleka se sobliqa

ne hitaj
zar ne çujesh
i noq
bez ushi ostanuje

ne hitaj
vo Dunja mamliva
samo
boje se menjujet

Dukat-ajve

noqeska
sve igra vo mene
i veter lesno treperi
noqeska vo dusha navirena
uzdrele përve jagode

noqeska
ne zhivujem za sebe
i dremka mi bega
noqeska nebo shiroko
zvezdem put ne otvora

noqeska
dvoroji i porte tvuje
so reze teshke zatvorene
noqeska qimbile koj mirishe
dukat-ajve neobrane

noqeska
stara dëga me janala
okollu sërce vrelina

noqeska
ka qe panesh na um
mohornice
niz mërsha minujet

Vo vreme llosho

kuçiq̃a besno udrile
na zemna babova
a pred sabah
snek
dusha mi vrzaf

vreme zburbateno
a mllogo sme daleko
bez umot
da bideme jeno

greshen
retko ti pishujem
a hubavo znëm
gineme utepane
od pusto çekanje

vreme llosho
ponekoj haber tvoj
i godine smërznate
so shube natuarene

ullavo se redet

vreme zburbateno

nebidničko

od Sever du Jug

se kërnet

kijametske denoju

(janar 1993)

Da se ukradesh

da se ukradesh vo noq
mallo ti trebe
jena dakika vreme
i kreqoj lesne
koshutine

ti trebet oçi nasmijane
kroz lejsan mek
i zhelka proleqna
dusha ti trebe
niz creshne razvijene
vo Ograda pokraj reka

sërce ti trebe
ka nebo otvoreno
i ruke rashirene
za nekogo
sho nauçif da çeka

da se ukradesh vo noq
i zaginesh

vo temnina
nishto pojqe
ne ti trebe

Blaze

blaze
porta komu qe nakitish
so potke vërbove
blaze ustrojniku
kave sho qe napraish

blaze
mera koj qe ti zima
za gjube mllanesteçko
blaze prak sho qe preskoçish
i namna kuqnica bidesh

blaze
komu qe stramujesh
so lice mazno nashareno
blaze sitarka koj qe ti podigne
i fati za ruke kënosane

blaze
leb sho qe celivash
i majki temena zimash

blaze na skut sho qe ti pane
i përvo zakolebash

blaze
qamicem vo perivol
sho qe vadish i mirishesh
blaze mene
i preblaze
vo um i sonoji
du mreshka
sho qe mi ostanesh

Denoji

denj
ne ka druge
pokraj pole nekoseno
jahame divje konji
den roden pred da počne

denj
ka sve druge
goreshtina vo mene
zatvora oro od spomeni
sve počesto zabravam
a som na sebe

denj
ne ka druge
kroz gllava
proleq i ogin zaminujet
denj koga se uçim
da samujem
i pojim so hava

denj
ka sve druge
koga bi sakaf
da si blizu
i bolka bllaga ostaish

denj
koga bi mogle...

Voda nemirna

merak

voda zhiva

nemirna

nekoga

sëvza vo oko

nekoga

izvor planinski

çesto snek

i mras

sho çeka

sënce proleqno

nekoga para

vo obllak visok

zatemnet

çesto rosa

na cveqe

trafka negazena

nekoga zovira
vo damari
i kërvoji vrese

merak
voda zhiva
nemirna

(1989)

Na grob Xhemilin

niz Grobishta shishtejeçke
izgllavnici
i nishani bele
vo nebo
pobodene

kroz trava visoka
nepokosena
so ihtibar golem
grob Xhemilin
trazhim

od Bela dunja shiroka
du denj Kijametski
hasret
i pishanica
nevidena

na kllanik
dva kamena mazna
oprana

ni ime
ni godina

zhivot i merak
nezaklučene
so dve brojke
na nishan mermeren

pokraj ornice shishteječke
i zavori oborene
mezar Xhemilin
zijaretim

za dve dushe namučene
iskinate
dova izučujem

Senka nat brezojna

kolko rabote skrishne
pod zemna zakopane
za ibret
nikoga nerazbrane

nebrojene meraci
zagine
po putoji
od sërce du grobishta

çiçok lafoji birane
zasopnate vo gërllo
preko jezik
izgorene

mllogo prashanja
vo zhivot mamliv
senka skërshena
nat granka brezova
treperava

Ka trajesh

ka trajesh zabrotano
nikoj pohubavo
ne te razbira

ka spijesh zaneseno
mesto za mene
çuvash vo sonoji

ka hitash zasileno
nikomu pobërgo
ne stiginash

ka çekash vo noqoji
testo temave
nikoj pojasno ne te vigji

ka trajesh zabrotano
toga za sve
najpojçe kazhujesh

Dretish nebo

so molenje dretish
nebo pepelasto
da se otvori
i primi llastojce

so kletva dretish
reka pplaninska
da zatraje
dur çeka leto bogato

so trajenje dretish
noqoi kadifeste
da ne ujdisujet
po zvezde mamlive

so merak dretish
denoji aprillske
da ne zabrajat pesna nasha
i oçi proleqne

Sho ako proleq saptisa

sho ako proleq saptisa
i na vreme ne stigne
sho ako izbërka putoi
kroz mëgle i snegoj
du Gora izgorena

sho ako jagolike i zhenjivari
ne otvoret llatice
sho ako lejsan ne kipne
i creshne
ne se razvijet

sho ako kukajca ne kukne
kroz granke i livagje
sho ako llastojce
zaprene
gnezda i sedalla
ne najdet

sho ako dejke i beqari
okapet

vo promke
çekajeqi noq
pokraj reka razllajena

sho ako proleq ne pukne
i na vreme ne stigne
sho ako ne pahne veterec
i dushe navirene
pomilluje

sho ako proleq navrati
a nikoj
ne go preçeka

(24.02.2018.)

GUMNO

Gumno

*„...njiva mene snopçe,
ja snopçe gumnetu,
gumno mene zhitce...“*

Goranska pesna

Gumno

mesto za leb

poçin

i igranje

od njiva du sofr

arman

vrah

i strezhel poboden

çekat sënce da bërcne

zhito zllatno

za leb mllanesteçki

i pogaça materina

otrebena

Gumno
Sënce Sajbijino
na zemna
kipnato

arman
dukat *petnajeno*
od hair i bereqet
nasmijan

zhito zhëfto
zdreno
za leb
i pogaça beqarska
ugotveno

Gumno
mesto za nimet
oro
i muhabet

Kosa gorska

*„- Shto si cveqe rano povenallo,
da l' te kosa rano pokosilla,
i l' te sllana rano pobarilla?
- Nit me kosa rano pokosilla,
nit me sllana rano pobarilla,
projde moma bosa preko mene...“*

vek preteran
megju çekice
i nakuallo

vo ogin stavana
kalena
klepana
çukana
sherpana
ostrena

so grivnica stegnata
za dërzhale
od dërvo birano

so glladillo
i ostrillo
mazneta
vo oçi udarana

od stari ostanallo
kosa saka
mërsha i llozhica

ka mu otezhnaf gës
amixha Ekrem
potrazhif kosa *gazikaloviq*
marka çujena
od vreme kralovo
verba nemaf
vo *super silver*
ni *divji vepar*

stari
ishte zboret
muzha kosa utepuje
a zhena razboj

sega je vakat raboten

kosa gorska

neklepana

neostrena

nesherpana

neglladena

longur kosaçi

debele llatke fatile

Srp

*„Ke qe idesh, namna bre Guno,
so srpçe na ramo, so lebec pod mishka?“*

zemna
od Hubavi Jeden
za hair
i nimet stvorena

sërp
mesec mllad
vo ruke rabotne
postaq
pologe redi

sërp svijen
za nebo
i zemna
cvërsto zakaçen

sërp na njiva
rados

nafaka
i kuqa presipana

zhetva-vakat
sërp frlen
njive bez rukajke
i polloge
bez snopje
i kopice

sërp zabrajen
hambari
mesto hubavo
za mrezha pajakova

insan bez dusha
i bez kornoji
hërgja milluje
i vreme Sajbijino

Rallo

*„...bele ruke gi, kara Fatmi, ispucale
dërzheeqi, kara Fatma, teshko rallo...“*

umnica Ana Komnina
pishuje za bogumili
„lugji rabotne“
vo mesta skrivne

so rallo i volloji
bez poçin du obed
i vo nedela
oret
sijet
so brana vlačet

od ruke
i pot svoj zhivujet
na pomallo naviknate
bez mamene
Boga bllagosujet

deneska
njive i ograde
rudine zapushtene
ornice gllotne
ni megje
ni zavori

cella Gora
ostana
na jeno
rallo dikanečko

Leb

*„Dajte mi, mome, jena troha lebec,
ërzhan, jeçmen, samo da je lebec.“*

vo Sajbija
i leb
tvërdo se këvneme

so leb i sol
jemin se zima
i za laf vrzuje

od zemna
përvo se cunuje
i temena mu se prajet

svadba so leb
poçina
i so njego zavrshuje

mllanesta so leb
vo kuça

i roda zaiduje

na leb ne se zbori
od sofra ne se stanuje
za leb se rabota

troha ne se gazi
ne se fërla
na leb
dusha ne se greshi

jenosh ako se skërshi
nikoj
ne go sëstaj

Vodenica

*„Vodeniçare, star prijatelù,
someli mi go zhitencevo.
- Mllajnesto, kuzum nevesto,
vodenica voda nema, ne ti go melem...“*

na reke i potoci gorske
puaf kamen vodeniçki
niz vekoji
patne i teshke
insan bez lep ne ostanaf

Kukli-beg
çetiri vakaf ostajf
na jazoi rabeçke
Krushevo malovo
pet naprajllo
na reka penliva

od dvanaeset Brodske
i jena Vragù
samo imena ostanale

vo Restelica
Vodençki rit
Kaloska
i jeno Vragovo vodenice

Globoçica pamti Ibuleva
Omerova
i Vodenicëko brce
Luboshta Vodenicishta
Zlipotok Alimanova
i Voske vodenica
Vranishta ishte jena Vragova

Borje Berova i Selamova
Shishtejec Mustavina
a Jelovjane Tukina vodenica

i jena vo Krakoshta
bez voda
muzej naprajena

deca nashe ne znëjet
shto je jas

shto kamen vodenički
trepetarka i kosh
paspal
ujem
zapiračka
shto kollo vodeničko

teçe vreme
izhulaveno
reke i potoci gorske
umiraet
bez vode(nice)

Baçillo

*„Napraj mi, maje, plitqe openqe,
ja da se, maje, stejnem, prestejnem,
qe idem putoj po reka,
po reka vo Bela Strana,
qe trazhim Lajkue baçilla“*

baçillo

nebo otvoreno

kuqa letna

okletnica

pllaninska

ovce na popaska

na stërga

vo kotar

i argaç

mëvznice

blizne i dviske kaleshe

baçillo

kamen pod glava

mëgle testo
putoju izbërkane
temne i dlëge

vo targjuk
skllopica
urda
hërgjavall
i leb presen

vo son buluci
kërdari i predele
sugarina
shileina
i roqushe jallove

nekomu zhivot
vedrina
nekomu dert
tezhina
mllozina karpa fatile
belki
baçillo
na gllava im se skaçillo

Samar

*„dvaeset konji samarne
i deset konji sedllane.“*

samar
i çujek ozgora
putoju daleçne tepaet
shuqur
vek konjski
kraj shto ima

samar
so stela
i dërvenice
so paldërma
kuskun
i kollan stegnat

samar za dërva
kamenj i gjubre
za seno
i snopje uzdrene

bisage
na samar
so ofke çujeçke
nasipane
zhivot za muke
neje kus

samo sedllo
za qeif
i rados
prajeno

za svadbe
i mllaneste
çuvano

Nallbatinçe

*„Nallbatinçe mllado konja kuje,
konja kuje - konj mu podigruje:
- Ne te kujem, konju, za igranje,
toku te kujem za pusto prodavanje.“*

ruke jake
mushke
ogin vredne
okollu kopito
i plloça
sevaje

nallbatinçe
perce lesno
na kolena
podskokina

azgan hatoji
i krive magarina
potkuf
trazhet

zhivot insanski
ne se deksa
sobran
megju kopito
i ploča konska

nalbatinçe
perce lesno
i vo pesna
bez potkuf ostana

Razboj

*„Qilim tkajem - kolla da mu izgreshim,
ako sakam drugo dete ka tebe.“*

ramena
i oçi zhenske
na razboj tezhok
zhivot nof
tkajet

suhelka
bez poçin tamo-vamo
vreme prazno
da ne ostane
dejke dadene
meraci sharet

za ruho
mushko i zhensko
shajak i pozhiç
tërmke vredne snujet

za kolepka
i postela
pristallo diplosujet
od rados
i muka stram ga faqa

so llukec i munistre
razboj daruan:
„Koj ima lloshe oçi
da mu puknet!“

na razboj tezhok
meseci dlëge
i koçan zima
zhivot nof
tkajet

Kajnak gorski

*„da dojde da me rasheta,
kroz tija Bele potoke,
du taja çeshma Careva,
da pijem voda studena“*

kajnak gorski
zemzem voda
za maxhiri
i gurbetçije hasretne

voda Sajbijina
kimet nash
golem
necenjet

vir i izvor
studenec i klladenec
istok i izvir
çopur i toplec
sve imena
za kajnak gorski

deca
granke vrbove
so voda
jajca i cveqinja
za Gjuren ge këpet

svatoji razigrane
pred porta
so voda i stratorec
fërcaje

posle përf noq
mllaneste
so bokarçe shareno
na voda zaidujet

kajnak gorski
zemzem voda
za maxhiri
i peçalbari hasretne

TORBESHI

Torbesh me vikajte

Nazifu Dokletu

Torbesh me vikajte serbes
i gajle nemajte
nakrivo
nema da ve polam

svi babovci nashe
so torba na ramo
i nafaka mamliva
po zemna Sajbijina
so gllava dignata hodet

bozaxhije i sllatkari
od noge panate
nis kasabe daleçne
insana ranjet
i pojet

kuqe parosane
majstori nadaleko çujene
so teslica i mistrija

pallate visoke
prajet

so bello lice
gazet
po cella dunja
na dusha
nikogo ne noset

Torbesh me vikajte serbes
i gajle nemajte
nakrivo
nema da ve gledam

Take umiraet pesnici

Aziru Kuliqi Axhi

si rashetaf Halila Xhubrana
du Zhupa
i vëroj od Monte Scardus
ka musafir vo kuqa svua
si preteraf gurbet godine

odamno si razbraf Isharet
da sme „na vraqanje“
i da zemna Sajbijina
so sabur ne çeka

ka rapsod star
za memleqet si puaf
i praif kuqa dunska
nikoga doprajena

proleq vo granke se vërzaf
i treqo xhemre panallo
sve je liçno
pristalo

i vreme
i lugji
samo pesnici zhivet
i poçinujet
navrapito

Llorca od Gora

Vejselu Hamzi

so vreme nezapreno
si se sproigjaf
mllogu puti
majstorski
zat sebe go ostavaf

haiku
Llorca
i Hasana ell-Basrija
si donesof
vo Gora
daleçna i sama

na nishani zarudene
zvezde i lilani
si otkopuaf
kornji nashe
sënce da ogrije

Vejsel

mllogu si prepsaf
na stare bogumilli
sve si ostajf po sebe
pa i vreme
Sajbijino

Ne si ostanalla sama

Za Gora

ne si billa parosana
so buluci i kërdari
ka stignale
du Pole sollunsko

sama ne si billa
haramije so bele kaçulina
i gllave dignate
kuqe ka bastisale
i kleqoji praznile

ne si billa ostajena
maxhiri ka nasipale
skopska stanica
i pampuri edrenske
na put
za pusti Anadoll

so tebe bile
na Bijanec i Buka

Pllaçen kamen
i Rabeçka okuka
ke ostanujet
nuse telosane
i majke razhellane

sama ne si billa
„na Vuka“ vo Beligrad
rabota ke çekale
i niz cef Balkan
boza i salep dur prodavale

pri sërce si billa
vo Gjermania
Cirih
Vien i Siena
azill ke potrazhile

nikoga
kajnaci i grobishta
ne zabrajle
nikoga
ama bash nikoga
sama ne si ostajena

Borç*(Daleko od Gora, sam so sebe)*

godine vërvet hullavo
sve mi se çini
borç nemam
na vrata ne mi çukaet
kroz usta ne me zboret
ama jope
rahat ne spijem

po bella dunja shiroka
so shube hodim
a som vratif
borç
a som predaf amanet
golem i tezhok

decam svujem
a som ostajf
jezik nashinski
mek i çist

ka izvor gorski
i përho milujene

vnuci a som nauçif
pesne zhallosne
so kajdina stare
za Jusufa i Xhemila
za Kara Mustafa
i Beqir-kapetana

godine se redet
sve se gotvim
na Put daleçen
ama ne znëm
kolikaf borç imam
materi
i Gori

Pepef

mati ne çula
za stare Egipqani
niti za Rimlani
ama svaka zima
pepef bralla
i vreqe sirpalla

negde vo proleq
potke sme stavale
po livagje
i namesto gjubre
pepef sme turale

mati vishe neje so nas
a ja sve mislim
pepef neje kraj
tuko Neshto
sho qe potera
da vnikne trafka
i zhivot nekoj nof

Namik Dokle

(Sadik Idrizi Alabak: *Gumno*,
UTILIS, Prizren, 2019.)

Në një poezi të hershme të tij, Sadik Idrizi lëshoi një mesazh të trishtë për Gorën dhe goranët:

*„ako idete svi
(a vigjim ste tërnale)
koj qe zbori jezik nash
dukat istençen
ot babovci začuvan
vo godine mllogo poteshke“*

Por si poet, studiues e filolog, si profesor dhe si intelektual më i kompletuar i Gorës në Kosovë, ai na merr për dore dhe na tërheq nga shtigjet e trishtimit në rrugën e përgjegjësisë. Të përgjegjësisë për të mos e lënë Gorën të shuhet, për të mos e lënë të vetmuar, për të mos i lënë traditat shkretuar. Që nga studimi i tij madhor "*Jezik i still narodne poezije Gore*", me promovimin e vazhdueshëm të kulturës shpirtërore dhe materiale të Gorës, si edhe me poezitë dhe esetë e tij, Sadik Idrizi e ka pasuruar

këtë kulturë, sa origjinale aq dhe të papërsëritshme. Vëllimi i fundit poetik që i paraqitet lexuesit është një margaritar tjetër i çmuar në gjerdanin e saj.

Një pjesë e këtij libri (pjesa kryesore, do të thoja) merr frymëzim nga këngët popullore të Gorës. Ai shkon te rrënjët e poezisë së tij jo thjesht për t'i parë ato për disa "*çaste filozofike*", por për t'i njohur, për t'i mbrojtur, për t'i vaditur që kurrë të mos thahen. Kjo lidhje e poezisë së Sadik Idrizit me këngën popullore nuk është "art për art", por një mision qytetar për të ruajtur dhe mbrojtur një kulturë të kërcënuar.

Duke lexuar poezitë e Sadik Idrizit, unë bindem edhe më shumë se Gora ka jetuar dhe jeton përmes këngës së vet. Ajo ka qënë vizion dhe mesazh, trishtim dhe vuajtje, pranverë dhe dimër, gëzim dhe dashuri, britma e jetës në ato bjeshkë të skajbotës. Po të mos kishte këngën e saj, Gora do të ishte shuar. Ata që e këndojnë, që e poetizojnë, e ruajnë dhe e mbledhin këtë perlë të artit popullor, e mbajnë gjallë shpirtin e Gorës dhe të goranëve. Në këtë kontekst, poezia e Sadik Idrizit zgjeron edhe përmasat e saj universale.

Duke respektuar traditën ai shkon më tej, e pasuron atë kulturë, e bën më moderne, më qytetare, thjesht më poetike. Simbolika dhe sistemi

i tij metaforik shpesh janë të mahnitshme. Shumëkush mund të mendojë se poezia nuk i pranon thjeshti të tilla si *gumno, kosa, sërp, rallo, samar* etj., por poeti na bind për magjinë e poezisë, e cila, kur prek me dorën e saj këto gjëra të thjeshta e të zakonshme të jetës sonë, i transformon ato në përjetim shpirtëror, në simbolikë frymëzuese.

Mrekullohesh kur lexon vargje të tilla:

*Gumno
Sënçe Sajbijino
na zemna kipnato*

Apo...

*bisage na samar
so ofke çujekove
nasipane...
zhivoot za muke neje kus...*

Apo edhe metafora të tilla si "*sneg dusha mi vërzaf*", "*so zvezde da se sretesh*", "*teçe vreme izhulaveno*" e shumë të tjera. Edhe pse shpesh poezia e Sadik Idrizit ka nota trishtimi, atë e mbizotëron besimi në të ardhmen (që në fakt është

misioni qytetar i poezisë). Në një poezi të tij kushtuar Gorës, ai shpërthen dufin e dashurisë:

*nikoga
ama bash nikoga
sama ne si ostajena.*

Së paku jo nga poezia e bijve të vet!